

Babalar ve Oğullarının Değerlendirmeleriyle Toplumsal Cinsiyet Rollerini Üzerine Bir Araştırma

A Research on Gender Roles With The Evaluations of Fathers and Their Sons

ÖZET

Bu araştırma, babalar ve oğullarının yaşam deneyimlerini toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında ele alarak kuşaklararası devam eden ve değişen rollerin incelenmesini amaçlamaktadır. Toplumsal cinsiyet, bireylerin kadın ve erkek olmalarıyla ilgili toplumun kültürel beklentilerine göre davranış geliştirmelerine neden olmaktadır. Böylece kadınlar ve erkekler, toplumun kendilerine uygun gördüğü şekilde neleri yapıp neleri yapmamaları gerektiğini öğrenerek yaşamlarını sürdürmektedirler. Bu öğretilerin sosyalleşme sürecinde kuşaktan kuşağa aktarılmasıyla düzenli ve devamlı olarak yaşatılmasına özen gösterilmektedir. Nitel araştırma kapsamında tasarlanan bu çalışmada öncelikle toplumsal cinsiyet, erkeklik ile ilgili teorik bilgiler ve kuşak kavramının genel özelliklerine yer verilmektedir. 17 baba ve 17 kendi oğlu olmak üzere toplam 34 erkek ile yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanarak derinlemesine görüşme tekniğinden faydalanılmış ve sosyolojik değerlendirilmesi yapılmıştır. Baba ve oğullarının toplumsal cinsiyet rollerine göre onlara biçilen erkek, eş, baba, oğul, damat gibi rollerinin nasıl olduğu erkeklerin gözünden anlaşılmasına çalışılırken, baba ve oğullarının ifade ettiği tecrübelerine göre erkeklerin sergiledikleri devam eden ve değişen rollerin neler olduğu da tespit edilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal cinsiyet, erkek, erkeklik, babalık, kuşak

ABSTRACT

This research aims to examine the ongoing and changing roles of fathers and sons' life stories in the context of gender roles. Gender is the development of behavior by knowing the values and responsibilities that individuals impose on women and men according to the society they live in. So women and men learn how to behave according to society. In the socialization process, care is taken to keep these teachings alive regularly and continuously by being passed on from generation to generation. In this study, which is a qualitative research, first of all, gender, theoretical information about masculinity and the general characteristics of the concept of generation are included. A semi-structured interview form was prepared and in-depth interviews were held with a total of 34 men, 17 fathers and 17 own sons. It was tried to understand from the eyes of men how the roles of fathers and their sons such as men, wife, fathers, grooms were assigned to them according to their gender roles. According to the experiences expressed by fathers and sons, it has been tried to determine what the ongoing and changing roles of men are.

Keywords: Gender, man, masculinity, fatherhood, generation

TOPLUMSAL CİNSİYET

Cinsiyet, bireylerin biyolojik anlamda kadın ve erkek olmak üzere belirlendiği demografik kategori olarak tanımlanmaktadır. İnsanlar doğduğunda ve hatta kimi zaman dünyaya gelmeden önce organlarına bakılarak hangi cinsiyet kategorisinde olduklarına göre kimliğe sahip olmaktadırlar. Kimliği belirlenen bireyler, yakın geçmişte Türkiye’de de kadınların pembe, erkeklerin mavi nüfus cüzdanına sahip olması gibi kişisel anlamda pek çok alanda birbirinden ayrılarak yaşamlarını sürmektedirler (Yaşın Dökmen, 2015, s. 21). Toplumsal cinsiyet kavramı, bireylerden kadın ve erkek olmalarıyla ilgili toplumun kültürel anlamları ve beklentilerine göre duygu, düşünce, davranış vb. özellikler geliştirmesini ifade etmektedir. Toplumsal cinsiyet kavramı, biyolojik cinsiyetten kültürel ve sosyal anlamlara karşılık gelmesiyle farklılaşmaktadır. Toplumsal cinsiyet rolleri bahsi geçen topluma göre belirlenen erkeklik ve kadınlık anlayışına ilişkin olup, kadın ve erkeklere davranış kalıpları, sorumluluk, aile içindeki görevler vb. anlamda pek çok pratiklerle ilişkilendirilmektedir (Beşpınar, 2013, s.234). Toplumsal cinsiyet rollerine göre ayrılmış iş bölümü kadınlar ve erkeklerin görevlerini belirleyerek kadınlık ve erkeklik davranışlarına yön vermektedir. Erkeklerin evde kadınlarla iş yapması hegemonik erkeklik açısından kabul görmeyerek erkeklerin kadınlığa tehdidiyle karşılaşmaması için erkek görevlerini içeren roller sergilemelerine neden olmaktadır.

Merve Çetin Kılıç¹

How to Cite This Article

Çetin Kılıç, M. (2024). “Babalar ve Oğullarının Değerlendirmeleriyle Toplumsal Cinsiyet Rollerini Üzerine Bir Araştırma” International Social Sciences Studies Journal, (e-ISSN:2587-1587) Vol:10, Issue:10; pp:1740-1753. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.13990453>

Arrival: 10 August 2024

Published: 25 October 2024

Social Sciences Studies Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

¹ Dr. Bağımsız Araştırmacı Sosyolog, ORCID: 0000-0002-1935-260X

Buna göre toplumsal cinsiyet kavramına dair belirlenmiş ve düzenlenmiş sorumluluklar kadar engellenmiş ve/veya zorlaştırılmış pratikler olduğunu da söylemek mümkündür. Özbay ve Baliç (2004, s. 2), kadınlar ve erkeklerin adil olmayan bir şekilde güç mekanizmalarına maruz kaldıklarını ifade etmişlerdir. Siyaset, tarih, sinema gibi alanların doğal olarak erkeklere ait olduğu kabul edilmekte kadın politikacı, kadın şoför ya da kadın yazar diye söylemler vurgulanmadıkça bu alanların erkeklere ait olduğu ve sonuç olarak pek çok alanda iki cinsiyet arasında kadınların aleyhine eşitsiz kurumsal pratiklerin yeniden üretildiğine değinmişlerdir. Biyolojik cinsiyetten farklı olan toplumsal yaşamdaki kültürel anlama göre belirlenen toplumsal cinsiyet kavramının toplumdan topluma ve tarihsel koşullara göre değiştiğini söylemek mümkündür.

Ataerkil sistemin doğuşu, kadın ve erkeği toplumsal cinsiyet anlamında hiyerarşik ve mutlak bir şekilde ikiye bölünmesiyle eş zamanlı gerçekleşerek erkeklerin kadınlardan üstün olduğu yaklaşımıyla kurulmuş ve güçlendirilmiştir. Buna göre toplumsal cinsiyet kavramıyla ataerkil yapının ön kabulleri arasında rahatlıkla ilişki kurulabilmektedir. Kadınlar ve erkekler yetenek, işlev, ihtiyaçlar anlamında farklı görülmektedir. Erkeklerin doğuştan yani doğal olarak daha güçlü ve akıllı olduğu kabul edilerek egemenliğin onlara ait olması beklenir. Kadınlar ise doğuştan daha zayıf ve duygusal görülerek rasyonel yetenekler anlamında yetersiz ve dengesiz kabul edilmektedir (Berktay, 1996, s. 16). Toplumsal cinsiyet kavramının cins farklılığı belirtmekle kalmayıp cinsiyetin eşit olmayan bir şekilde konum ve güç ilişkileri belirlediğini söylemek mümkündür.

Sibel Irzık ve Jale Parla'nın (2011) derledikleri *Kadınlar Dile Düşerse* çalışmasında toplumsal cinsiyet kavramı, edebiyat yazılarına odaklanılarak ele alınmıştır. Dile düşmek deyimi ahlaki anlamda kötü bir konumda olmayı betimleyerek rezil olma anlamını taşımaktadır. Buna göre bir gün herkesin dile düşebileceği belirtilmekle birlikte kadınlar açısından bu durumun daha ağır olacağını üzerinde durulmuştur. Çünkü ataerkil yaklaşımların kadınları özellikle mahremiyet, doğallık ve saflık gibi kavramlarla tanımlamasına bağlı olarak kadınların bir söze maruz kalması ve hakkında laf çıkması erkeklerin başına gelebilecek durumlardan daha yıpratıcı sonuçlara neden olabilmektedir. Anlaşılacağı üzere ataerkil yapılanma, kadın ve erkeklerin yaratılıştan farklı olmaları sebebiyle toplumsal işlevler anlamında da doğal olarak farklılık olacağını kabul etmektedir.

Toplumsal cinsiyet rollerinin çok belirgin olduğu geleneksel aile yapısına sahip ataerkil toplumlarda kadınlar doğup büyüdüğü evini bırakıp kocasının ailesi ve evine gelin gitmektedir. Farklı bölgeye gelin gitmek kadar aynı bölgeden bir yere gelin gittiğinde de kadın el'e karışıp gelin olduğunu bilmektedir. Kadınların yeni gelin geldiği evde ailenin hiyerarşik yapısını öğrenerek kayınvalidesi ve varsa kendisinden önce evlenen eltilerine saygı göstermeyi, hizmet etmeyi öğrenerek onların üstünlüğünü kabul etmesi gerekmektedir. Bu aile tipindeki gelinden beklenen diğer bir toplumsal rol çocuk doğurmasıdır. Eğer erkek çocuk doğurmuşsa kocası ve ailesi tarafından daha fazla kabul görüp onaylanması gerçekleşmektedir. Kadının erkek çocuk sayısının çok olması makbul görülmekle birlikte aile büyüklerinin yanında kocasıyla ilgi alaka ve sevgi belirtisi göstermesi yaygın olmayan ve hoş karşılanmayan bir durum olarak görülmektedir. Ancak kayınbaba öldükten ve kendi oğulları yetişkin olduktan sonra kocasının uygun gördüğü ölçüde kendi çekirdek ailesini kurabilir ve söz sahibi olabilmektedir (Kandiyoti, 2013, s. 30). Kadın ve erkek arasındaki otorite, güç dengesi ve iş bölümü gibi alanların arka plan incelendiğinde kadının dezavantajlı konumuna dair bilgi vermektedir. Toplumsal cinsiyet çalışmaları, kadınlık ve erkeklik kalıplarının toplumsal yaşamda etkisini araştırarak kadınların dezavantajlı konumuna farkındalık sağlamak ve iyileştirilmesi adına karşılaştırmalı bir sosyal bilim yöntemi olarak kullanılmaktadır.

ERKEK OLMAK ve ERKEKLİK

Türkiye'de de erkeklik kavramı, gündelik yaşamda bile adam gibi adam, adamın hası, erkeğin özü, erkekliğin kitabı gibi söylemlerle sıklıkla kullanılarak erkekliğin gündelik yaşamdaki yerini ve toplumsal cinsiyet algısını şekillendirmektedir. Bununla birlikte bu söylemler erkeğe verilen önemin ve farklı erkeklikler arasında karşılaştırma olduğunu anlaşılmaktadır (Sakallı ve Türkoğlu, 2019, s. 66) Toplumsal cinsiyet rollerine göre şekillendirilen erkeklik ve bu role biçilen davranışların sorgulanarak incelenmesi son yıllarda dikkat çekerek çalışmalarda sıklıkla yer almaya başlamıştır. Erkeklikle ilgili kalıp yargı üzerine ele alınan çalışmalar daha çok erkeksilik ve erkeğe uygun görülen roller yanında erkeklerin toplumsal yaşamda kendilerine uygun görülen cinsiyet kabulleri ve rolleri benimsemeleri üzerine odaklanılmıştır (Özbay, 2013, s.188; Barutçu, 2015, s.131). Erkeklik çalışmalarında ele alınan erkek rolü, erkek kimliği gibi kavramlar toplumsal beklentinin bir ürünü olarak erkeklere birtakım sınırlar belirlemektedir. Erkeklerden sergilemesi beklenen roller kendi kimlik inşalarında önemli bir yere sahip olarak toplumsal kabul görmeleri açısından önemli sayılmaktadır. Erkeklik üzerinde bulunan güçlü beklentileri yerine getirmeyen erkekler, toplumdaki egemen olan yapının dışında kalabilmektedirler.

“Erkek (adam) olmak” biyolojik anlamda belirlenen cinsiyet kategorisinin ötesinde toplumda egemen olan kültür kalıplarına göre sergilenen erkeklik rollerinin ve normlarının benimsenerek içselleştirilmesini ifade etmektedir (Goldberg, 1992, s. 23). Erkek doğan bireyler, duygularını nasıl yansıtacakları, beden dillerini nasıl kullanacakları,

neye ilgi duyup neye mesafeli davranacakları gibi konuları gözlemleyerek zaman içerisinde erkek olmayı öğrenmektedirler. Erkekliğe dair bu olguların, ataerkil toplumlarda çoğu zaman erkekler için doğuştan geldiğini öne sürülmesine karşılık toplumsal ve kültürel olduğu söylenebilir (Bozok, 2011, s.18). Bu nedenle erkeklerin davranışları mekân ve zamana göre farklılık gösterebilmektedir.

Erkek ve erkeklik kimliği önünde öğrenilmesi gereken pek çok süreç sunulduğu, bu süreçlerin normlara bağlı olduğu, kimliğin inşa sürecinde de bazı yüklerin bulunduğunu söylenebilir (Yıldız ve Tekke, 2020, s. 133). Erkeklerden beklenen toplumsal rollere bakıldığında, rolün beraberinde getirdiği ağırlık ve sorumluluklardan bahsetmek mümkündür. Bu yüklerin çoğu, sıklıkla aşına olunan erkekler ağlamaz, ihtiyacını öncelmez, kendi işini kendi halleder, erkek adam hasta olmaz, duygularını belli etmez gibi örnekler çoğaltılabilir. Erkeklerle yüklenen bu toplumsal yüklerin altından kalkması, gerçek ve kusursuz erkek olduğu ile ilişkilendirilerek diğer bireylere erkekliğini ispatlaması anlamında da önemli görülmektedir.

Anlaşılabileceği üzere bireyler toplumsallaşma sürecinde toplumsal cinsiyet temelli rol ve tanımlamaları öğrenmekte, toplum tarafından yaşadıkları kültürün cinsiyetlerine uygun gördüğü duygu, düşünce, davranış ve rolleri benimsemesi sağlanmaktadır. Kişinin cinsiyetiyle belirlenen erkek rolü, kadın rolü, eril rol ve dişil rol tanımlamalarıyla da bilinerek, toplumsal beklentilere yanıt verdikleri için toplumsal ilişkilerin kurulmasında belli kurullara uyulması zorunluluğunu gerektirmektedir (Connell, 2019, s. 86). Buna göre erkeklik karakteri ve kadınlık karakteri, kadın ve erkek rollerinin toplumsallaşma sürecinde öğrenilip sergilenmesiyle kabul edilmektedir.

Geleneksel toplumlar tarafından erkeklerin “erkekliklerini” ispat etmesi için belirlenen yükler, erkeklik ve şiddet arasında bağlantı kurulmasını kolaylaştırmaktadır. Segal (1992, s.324-326), erkeklerin eril kimlik kazanabilmek için şiddete daha çok başvuruda bulunabildiklerini ifade etmiştir. Toplumun kadın ve erkek algısına dair beklentileri gözden geçirildiğinde, erkeklerin güç ve şiddet gerektiren devlet tarafından onaylanıp meşru sayılan savunma ve islah meslek dallarına uygun görülmesi ile örtüşmektedir. Goldberg (1992, s. 18)’de benzer şekilde erkeklerin güçlü gözükerek erkek imajını korumak için korkak olarak adlandırılmaktansa gerekirse ölmeyi bile tercih edebileceklerini ifade etmiştir.

Sencer Ayata’nın (2012, s. 44) derinlemesine görüşmeler yaparak otuz altı erkek ile aile ve konut durumu hakkında genel bilgi edinmek amacıyla gerçekleştirdiği saha çalışmasında, erkeklerin ev ve aile kavramlarını kendilerine sağladığı huzur ve rahatlıktan dolayı günlük yaşamda baskılardan kurtulmak istenilen yer olarak ifade ettikleri ortaya konmuştur. Evin sahibi olma, evin diğer üyelerini koruma, evi yönetme gibi durumlardan başarı elde ettikleri için hoşnutluk ifade ettikleri de öğrenilmiştir. Erkeklerin ev içi ve evle ilgili faaliyetleri kadınlara uygun gördükleri, evin bakımı, onarımı gibi işleri üstlendikleri tespit edilmiştir. Toplumsal cinsiyet anlayışına göre kendilerine uygun görülen rolleri benimsemiş oldukları anlaşılmaktadır.

Geleneksel anlayışta erkeklerin erkeliğini ispat etmesi için sünnet olması, askerlik yapması, cinsellik yaşaması, iş sahibi olması, evlenmesi, baba olması gibi durumlar yeterli olan ve bu süreçleri de başarıyla tamamlaması kabul edilen yönler olarak bilinmektedir (Şenol ve Erdem, 2017, s. 298). Erkeklerin kendi fikirleri ve tercihlerinde bağımsız olmaması, duygularını açıkça yaşaması, hastalanması ve gücünü kaybetmesi gibi durumlar ise olumsuz görülen durumlar arasındadır (Şenol ve Tekke, 2023, s. 387).

Cinsiyet temelli yaklaşımların cinsiyet ilişkilerinin çözümlenip yorumlanmasında yol gösterici bir rolünün olduğu söylenmelidir. Kültür unsurlarına göre biçimlenen kadınlık ve erkeklik kalıplarının toplumsal yaşamda etkisini araştırarak kadınların dezavantajlı konumunun belirlenmesi önemli görülmektedir. Bununla birlikte erkeklerinde sahip oldukları konumu sorgulamasına fırsat kalmadan doğrudan kabul etmek zorunda kaldıklarının inkâr edilemez olduğunun altı çizilerek farkındalık anlamında erkeklik araştırmaları da önemli görülmektedir.

KUŞAKLAR ve GENEL ÖZELLİKLERİ

Aynı tarihsel zaman aralıklarında dünyaya gelen, ekonomik ve sosyal hareketlerin ortak olduğu dönemde yaşayan, yetişme tarzları ve yaşadıkları dönemin benzer özellikleri olan kişiler için yapılan tanımlamalar kuşak (jenerasyon) olarak ifade edilmektedir (Yüksekbilgili, 2015, s. 260). Kuşakların doğum tarihleri yaklaşık olarak benzer olup, aynı mutlulukları, hüznüleri, heyecanları paylaşmış, benzer görevleri üstlenerek sorumluluklar almış kişiler topluluğu olduğu söylenebilir (TDK, 2024). Hemen hemen 25-30 yıllık yaş aralıklarından oluşan belirgin özelliklerle ayrılan kişiler topluluğunun hayatın her döneminde eskisinden farklı yanlar olduğunu düşündürmeyi sağladıkları ve yeniliklerde yeniden birleştiklerini söylemek mümkündür.

Günümüzde kuşaklar beş döneme ayrılmaktadır. Gelenekseller olarak bilinen sessiz kuşak, 1900-1945 yıllarında doğan, yüksek fedakârlık, özveri, sabır, sıkı çalışma gibi ortak özellikleri bulunan kişilerin olduğu kuşağa denilmektedir (Dereli ve Toruntay, 2015, s.5). Türkiye’nin savaş yılları ve Cumhuriyetin ilk yıllarına denk gelen bu nesil, günümüzün nene ve dedelerinden oluşarak uyumlu sıfatıyla tanımlanmaktadır (Adıgüzel, Batur, Ekşili, 2014,

s. 171). 1946-1964 yıllarında savaştan sonraki döneme denk gelen kuşak, nüfusun hızla artmasından dolayı bebek patlaması kuşağı olarak adlandırılmıştır. Bu dönemde teknolojik ve ekonomik anlamda çok önemli gelişmeler olmuş, savaş etkisinden kurtulmak için mutluluk arayışları gerçekleştirilmiştir (Altuntuğ, 2012, s. 205). Bu kuşağın özgürlükçü, çalışkan, pozitif olmak gibi ortak özellikler taşıdığı söylenebilir.

1965-1979 yılları arasında doğan Baby Busters ya da X kuşağı olarak bilinen kuşak, kendinden önceki kuşağın refah, özgürlükçü, rahat bir hayat sürmesinden dolayı kendi dönemlerinde bu durumun bedelini ödeyerek çalkantılı belirsizlikten dolayı mücadele etmek zorunda kalmasıyla kayıp kuşak olarak adlandırılmıştır. Maddi ve manevi kaygılar, bu kuşağın çok çalışıp kariyer yapmasına ve daha fazla kazanma hissini olmasına neden olmuştur (Altuntuğ, 2012, S. 206). 1980-1999 yılları arasında doğan kuşak Y kuşağı olarak tanımlanmaktadır. Bu kuşakta doğan kişilerde bir önceki dönemden farklı özelliklere sahip olarak ebeveynlerinden farklı tutum sergilemektedirler. Çocuklarının iyi şartlarda büyümesi, eğitim alması, geleceğinin güvenli olması gibi sebeplerle çok daha aktif bir anne baba rolü sergilemektedirler (Yüksekbilgili, 2015, s. 261). Son kuşak olarak 2000 yılından sonra doğanları kapsayan, günümüzün çocukları ve gençleri olan Z kuşağı ise, teknolojik, ekonomik, kültürel vb. gelişmeler sonucunda önceki nesillerin çocukluk döneminden tamamen farklı olarak tüketim kararları ve davranışları üzerinde etkilerde bulunmaktadır (Altuntuğ, 2012, s. 206). Değişimin çok hızlı gerçekleşmesi ve sonuçlarının tam olarak ön görülemez olmasından dolayı Z kuşağı ile ilgili henüz çok fazla bilgi bulunmamaktadır. Bununla birlikte yaşanan bu dijital çağda, sosyal medyaya bağlı yaşayarak iletişimi bu ağlarla sürdürdükleri, sanal dünya, çevre bilinci ve sosyal adaletsizlik gibi konulara çok hâkim oldukları da söylenebilir.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

İçinde bulunulan sosyo-kültürel yapıyla anlam kazanan ve kendinden önceki kuşağa aktarılan deneyimler toplumsal bir inşa olarak topluma ve döneme göre farklılık göstermektedir. Bu çalışmada, toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında erkeklerin evlat, damat, baba, eş olma rolleri ve evlilik ilişkisini sürdürme gibi deneyimlerine erkeklerin gözünden bakılmış ve son yıllarda bu pratiklerde meydana gelen değişim ve dönüşüm anlamaya çalışılmıştır. Kuşaklar arasında babaların oğullarına verdiği tavsiyeler, oğullarının babalarından aldığı ve bilakis değiştirmek istediği davranışlara ilişkin tutum ve algılara dair deneyimlerin pratikler üzerindeki farklılaşmaları da ortaya koymak çalışmanın ele aldığı diğer konulardır. Genel kabule göre ataerkil yapı, erkeklere birçok rol biçmekte ve bu roller doğrultusunda hareket etmelerini beklemektedir. Erkeklerin otoriter olması, güçlü olması, sorumluluk bilmesi, cesur olması, duygu ve düşüncelerini yansıtmak anlamında ketum olması gibi davranışlar sergilemeleri beklendiği için erkekler bu davranışları öğrenmekte ve zaman içinde içselleştirebilmektedirler.

Erkekleri kuşaklara göre kategorize etmek, çalışma başlıkları altında değerlendirilecek olan temalardaki yaşanan değişim ve dönüşümleri anlamak açısından önemli görülmektedir. Yaşadığımız toplumda her kuşaktan erkek rolünün sergilendiği tespit edilmiştir. Özellikle sosyokültürel anlamda geleneksel yaşamın ön plana çıktığı aile modeline sahip erkek davranışlarına bakıldığında ataerkil özelliklerin devam ettiği görülmektedir. Modernleşme etkisinin yaşandığı, aile içindeki kadınların çalışma hayatına katıldığı, eğitim seviyesinin arttığı ve mesleki uzmanlaşmaların görüldüğü, ağırlıklı olarak şehir merkezlerinde yaşayan erkeklerin davranışlarına bakıldığında toplumsal cinsiyet rollerine çok bağlı olmadıkları görülmüştür. Araştırmanın örneklemini ikinci ve üçüncü kuşak babalar ile bu kuşaktaki erkeklerin kendi oğullarından oluşan y kuşağı olarak bilinen erkekler oluşturmaktadır. Toplumsal yaşamda hâkim olan çevresel, dönemsel ve kültürel etkiler bireylerin yaşamını etkilediği düşüncesinden yola çıkılarak erkeklerin geçmişte ve günümüzde yaşamış olduğu deneyimlerin açık bir şekilde değişim ve dönüşüme tanık olunacağı düşünülmektedir. Böylece erkeklerin evlat olma, koca olma, damat olma ve baba olma gibi rollerdeki davranışlarının sebebi daha açık bir şekilde ortaya konulması, yeni dönemdeki gelişmelere ne kadar ayak uydurup farklılaştıkları da anlaşılmasına çalışılmıştır.

Nitel araştırma kapsamında tasarlanan bu çalışmada 17 baba ve 17 oğul olmak üzere toplam 34 erkek ile yüz yüze derinlemesine mülakat tekniğinden faydalanılarak görüşmeler yapılmıştır. Çalışma grubundaki erkeklerin sekizi bebek patlaması, dokuzu X kuşağında doğan babaları temsil ederken, geriye kalan on yedi kişi bir önceki kuşağın kendi oğlu olan Y kuşağında erkeklerden oluşmaktadır. Görüşmeciler grubundaki kişilerin geçmiş ve günümüz olarak sınıflamaya uygun olduğu düşünülerek erkek rollerinin temsil edilmesi incelenmiştir. Görüşme tekniğinin yanında katılımlı gözlemden de yararlanıldığı söylenmelidir. Çalışmanın yapılabilmesi için Kırıkkale Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'na başvurulmuş 24.06.2024 tarihli karar ile etik kurul izni alınmıştır.

Araştırmanın verileri, bazı katılımcılar ile yüz yüze görüşülerek bazı katılımcılar ile telefon görüşmesi ile sağlanmıştır. İkinci ve üçüncü kuşaktaki erkeklerle yaşlarının büyük olması ve araştırma konusunun daha rahat ifade edilmesi için görüşmelerin geniş bir zamanda ve yüz yüze bir ortamda yapılmasına özen gösterilmiştir. Yapılan görüşmelerden elde edilen veriler içerik analizi ile değerlendirilmiş ve metin haline dönüştürülmüştür. Görüşmeye başlamadan önce çalışma yapılacak olan kişilere çalışmanın amacı anlatılarak görüşmelerin gizlilik

esasında olduğunun teminatı verilmiştir. Ayrıca katılımcıların verdikleri cevaplar, değiştirilmeden görüşme esnasında soruyu ilk duyduklarındaki doğallıkla verdikleri yanıt olarak kullanılmıştır. Örneklem grubundaki kişilerin sınırlı olması ve kendilerine has deneyimler yaşadıkları düşünülerek çalışmada belirgin bir çizgi oluşturulmamıştır.

ARAŞTIRMANIN BULGULARI

Çalışmanın bulguları, araştırmaya katılan kişilerle ilgili genel bilgiler, evliliğe karar vermekle ilgili, çekirdek ailedeki toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin, ebeveynlikte sergilenen toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin, kök aile ilişkilerinde toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin ve sosyokültürel anlamda sergilenen toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin bulgular başlıkları altında değerlendirilmiştir:

Araştırmaya Katılan Kişilerle İlgili Genel Bilgiler

Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile elde edilen bu araştırmanın verileri, toplam 34 erkek katılımcıyla gerçekleştirilmiştir. 1946-1964 baby boomer kuşağında doğan toplam 8, 1965-1979 X kuşağında doğan 9 kişi olmak üzere toplam 17 baba; 1980-1999 kuşakları arasında doğan toplam 17 oğul olmak üzere görüşmeler sağlanmıştır. Araştırmada ilk olarak babaya ulaşılmışsa daha sonra oğluna ya da tam tersi oğuldan babaya ulaşarak aynı soydan kişilerle görüşmeler yapılmıştır. Babalar eski kuşak olarak değerlendirilirken, oğullar yeni kuşak olarak ele alınmıştır.

Yeni kuşaktaki katılımcıların en küçüğü 25, en büyüğü ise 42 yaşında olup; Eski kuşaktaki katılımcılardan ise en küçüğü 53, en büyüğü 71 yaşında olarak belirlenmiştir. Tüm katılımcılar arasında 13 kişinin flört edip evliliğe karar verdiği, geriye kalan 21 kişinin ise aileleri veya yakın tanıdıklarının aracılığıyla uygun görülüp evlendiği öğrenilmiştir. Katılımcıların meslek bilgilerine bakılacak olursa, öğretmen, (3), esnaf-serbest meslek (7), bankacı (2), işçi (6), imam (1), mühendis (3), asker-polis (7), sağlık çalışanı (1), üst düzey yönetici (2) ve müşavir (2) olmak üzere çeşitli mesleklerde çalıştıkları ya da bu meslek dallarının birinden emekli oldukları saptanmıştır.

Görüşme grubuna seçilen erkekler, evli olması ve özellikle erkek evlada sahip olmaları ile sınırlandırılmıştır. Toplumsal cinsiyet rollerinin sergilenmesi ve erkeklik deneyimlerinin ifade edilmesinde onlara biçilen erkek, eş, baba, damat gibi rollerinin nasıl olduğu erkeklerin gözünden anlaşılmasına çalışılırken, baba ve oğullarının ifade ettiği tecrübelerle göre sergiledikleri devam eden ve değişen rollerin neler olduğu da tespit edilmeye çalışılmıştır.

Evliliğe Karar Vermekle İlgili Bulgular

Katılımcıların evliliğe karar vermesine ilişkin; evlenme şekillerinin ve ideal eş düşüncelerinin nasıl olduğu sorgulanarak evlilikten beklentilerinin neler olduğunun da anlaşılması istenmiştir. Buna göre görüşmecilerle ilgili genel bilgilerde ele alınan 13 kişinin flört, geriye kalan 21 kişinin görücü usulü evliliğinin detayına bakılarak diğer sorularında cevaplarına örnek olması için bazı cevaplar değerlendirilmiştir. Evlilik şekillerine dair daha detaylı cevaplardan birkaçı aşağıda verilmiştir:

- ✓ *Evliliğe karar verilecek bir şey yoktu zamanı gelmişti ve olması gereken bir süreci diye düşünerek aile büyüklerinin uygun gördüğü kişiyle evlendik. (2.kuşak baba, emekli bankacı)*
- ✓ *Valla evliliğim oldubittiye geldi. Ben askerdayken anam ve yengem kendilerinin de geçineceği kişiyi seçip aralarında bir iş kurdular iş ortaya çıkınca benimde itiraz etme hakkım olmadı evlendik (2.kuşak baba, emekli mühendis)*
- ✓ *Eşim, teyzemin kızı. Eskiden böyle görüşme yoktu. Birbirimizi tanımıyorduk. Aileler uygun gördü tanıştırdık, anlaştık evlendik (2. kuşak baba, üst düzey yönetici)*
- ✓ *Üniversitede arkadaş ortamında tanışmıştık. (2. kuşak baba, emekli öğretmen)*
- ✓ *Annemle babam birinci dereceden biz de eşimle ikinci dereceden akrabayız. Uygun görüldük, birbirimize önerildik, anlaştık bir süre flört ettikten sonra evlendik. (Y kuşağı oğul, öğretmen)*
- ✓ *Eşimle bizi dayım tanıştırmıştı. Tanışıp anlaştıkça evlilik kararı aldık. (Y kuşağı oğul, mühendis)*
- ✓ *Öğrenciyken çalıştığım yerde eşime ilk görüşte aşık olmuştum. Sonra tanışma ve konuşma fırsatı oldu. Zamanla duygularımız karşılıklı oldu evlendik. (Y kuşağı oğul, asker)*

Görüşmecilerin verdiği cevaplardan eski kuşak olarak adlandıracağımız babaların genellikle görücü usulü evlenmeleri yaygın olup flört edip evlenenlerin olduğu da anlaşılmiştir. Yeni kuşak olarak adlandıracağımız oğulları temsil eden diğer erkekler arasında da hem görücü usulü hem de flört sonrası evliliklerin olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte eskiden erkeklerin evliliğine ailelerin karar verdiği, gelinlerini kendilerine göre seçtikleri saptanırken yeni kuşak için eş seçimi konusunda ailelerin görüşünü değerlendirdikleri gibi son kararı

kendilerinin verdiği anlaşılmalıdır. İdeal eş düşüncesi ve evlilik beklentilerine verilen cevaplar arasında toplumsal cinsiyet rollerinin ön plana çıktığı anlaşılmalıdır:

- ✓ *Eşimin anneme benzemesini çok istedim. Yemek yapması, ev hâkimiyeti, çocuklarına olan düşkünlüğü bakımından annem gibi olması benim için çok önemliydi. Buna göre karar verdim (3. Kuşak baba, emekli işçi)*
- ✓ *Evi çekip çevirmesi, çocuklarını büyütmesi, büyükleri sevip sayması bunlar önemli. Yuwayı dişi kuş yapar diye düşünüyorum.(3. Kuşak baba, esnaf)*
- ✓ *Yalnızlık, Allah'a mahsus derler o bakımdan evlenmek zaten şart. Kadınlar evi çekip çekmesi ve becerikli oluşlarıyla evi güzelleştiriyor. O bakımdan evini, işini bilmesi, saygılı olması, müsrif olmaması, anlayışlı olması gibi davranışlar güzel. (3. Kuşak baba emekli işçi)*
- ✓ *Bence bir kadın evine barkına düşkün olacak, sakın olacak, becerikli olacak. Çocuklarına söz geçirecek, örneğin maddi konularda ve aileler konusunda falan çok konuşmayacak her şeye karışmayacak, öyle olursa geçim olmaz. Ben bunları baştan hep söylemişim. (3. Kuşak baba, emekli işçi)*

Geleneksel kültürde kadınların konumu ev olarak belirlenmekte, “evinin kadını” söylemi de iltifat barındırmaktadır. Kadının aktif bir şekilde gelir sağlayan iş hayatının olmamasının yanında ev işlerini yapması, evini temiz tutması, düzenli yemek yapması ve çocuklarını büyütmesi gibi görevler bu iltifata layık olmayı sağlamaktadır (Atabek, 1989, s. 182). Böylece bu kültür içinde yetişen erkeklerde gerek alışmış oldukları düzenden gerekse annelerinden gördüğü rol modele bakarak ideal eş modelinin de aynı olmasını beklemektedirler. Evliliğe karar verme ve eş seçimi konusunda nasıl düşünüldüğünü anlamak için sorguladığımız soruya örnek olması için verilen cevaplardan bazıları bu görüşü desteklemektedir.

Çekirdek Ailedeki Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Bulgular

Bu başlık altında görüşmecilere evlerinde ev işlerini kimin yaptığı, bu görevleri üstlenen kişiye görevlerin kim tarafından verildiği, ev işine verilen emeğin karşılığının ne olduğu ve erkek işi ve kadın işi diye bir ayrımın olup olmadığı hakkında ne düşündükleri gibi sorular üzerinde durularak fikirleri irdelenmiştir.

- ✓ *Evimizde tüm işleri eşim yapar. Ben işe gidiyorum para kazanıyorum ev işlerini de karım üstleniyor. Uсталık gerektiren konularda ben dâhil olurum ama. (Y kuşağı oğul, esnaf)*
- ✓ *Valla evin tüm işleri eşimdedir, tuzluğun yerini sorsan söyleyemem herhalde. Benim elimden hiç iş gelmez, sağ olsun eşim yeteneklidir, tamirat tadilat işlerinden de anlar. (2. Kuşak baba, esnaf)*
- ✓ *Ev işlerinden hiç anlamam. O işlere eşim bakar. Evin maddi yükü bende gerisi eşimdedir. (2. kuşak baba, imam)*
- ✓ *Ev işlerini sağ olsun eşim yapar. Yemek, temizlik falan bunları ben pek beceremiyorum. Eşim hasta falan olduğunda sanki evin öldüğünü düşünüyorum. (2. kuşak baba, sağlık çalışanı)*

Ticari faaliyetlerin üretim merkezinde rol alan erkekler, aileyi geçindirmek rolünü üstlenmesiyle yalnızca aileyi geçindiren kişi olmakla kalmayıp ayrıcalıklı bir cinsiyet konumuna da erişerek kadın ve erkek emeğinin ayrıştığı, erkek egemenliğinin ön plana çıktığı cinsiyet rejiminin ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Başka bir deyişle endüstriyel kapitalizm erkek gücüne duyulan ihtiyaçla erkek üstünlüğüne dayalı cinsiyet anlayışının oluşmasına neden olmaktadır (Sancar, 2009, s. 63). Görüşme gurubundaki erkeklerin verdikleri cevaplardan da anlaşılacağı üzere evin geçimini sağladıkları için ev işi yapmamayı, olması gereken bir durum olarak değerlendirdikleri anlaşılmaktadır.

- ✓ *Kimsenin görevlendirilmesine gerek yok. Kadınlar ev işlerine yatkın doğuyorlar zaten onlar görevi ev, bizim görevimiz dışarıda çalışmak. Allah fitratı da böyle yaratmış. (2. Kuşak baba, emekli müşavir)*
- ✓ *Eşimde çalışmasına rağmen ne yalan söyleyim ev işlerinin hepsi onda, kadınlar bu konuda daha becerikliler. Benim yaptığım işi eşim pek beğenmez zaten. (Y kuşağı oğul, asker)*
- ✓ *Kadınlar ev işlerine yatkınlar. Annelerimiz hem ev işi yapar, çocuk büyütür hem de misafir ağırlardı. Eskiden yokluk varmış, teknoloji bu kadar gelişmemiş ne şartlarda çalışmışlar. Şimdiki kadınlar daha rahat dolayısıyla gelişmiş imkânlarla ev işlerinin yapılmasının da kolaylaştığını düşünüyorum. (3. kuşak baba, emekli işçi)*

Geçmişten bu zamana kadar gelenek haline gelmiş bir anlayışa göre kadınlara ütü yapmak, alışveriş yapmak, temizlik yapmak, yemek pişirmek ve çocuk yetiştirmek gibi rollerin uygun görülmesinin sonucu olarak hem bu görevlerin onlara kalması hem de kadınların iş gücüne katılma konusundaki heveslerinin kırılmış olduğunu

söylemek mümkündür (Chanter, 2019, s. 54). Görüşmecilerin bazısı kadınların ev işleri yapmaya daha yatkın olduğu ve zaten bu görevlere doğuştan yetenekli olduklarını düşündükleri için doğal olarak üstlenmeleri gerektiğine inandıkları saptanmıştır.

- ✓ *Ev işlerinde bir tek mutfığa karışmayı sevmiyorum. Bekârken çok yaptık ve artık yıldım açıkçası. O bakımdan eşim yemeği yapar. O evde şuan çalışmadığı için günlük temizliği yapar. Geri kalan her şeyi bende yaparım. Elimden iş gelir ve eşime de yardım etmek isterim zaten. (Y kuşağı oğul, polis)*
- ✓ *Eşimde bende çalıştığımız için temizliği beraber yaparız. Ben titiz bir adamım zaten duramıyorum evin temiz olmasını, iş yapmayı severim. (2. Kuşak baba, üst düzey yönetici)*
- ✓ *Asla ev işleri kadının görevi diye düşünmüyorum ama elim çok yatkın değil açıkçası. Çünkü babamda yapmazdı annem çalışan bir kadın olmasına rağmen her şeyi kendi hallederdi. Gayret gösteriyorum diyelim. (Y kuşağı oğul, bankacı)*
- ✓ *Ev yaşayan herkesin sorumluluğundadır bence. O yüzden ev işlerinin kadınlara ait olduğunu da düşünmüyorum tabii ki. Elimden geldiğince her konuda eşime yardımcı oluyorum. (Y kuşağı oğul, esnaf)*

Kadınlara biçilen kadınlık rollerinin biyolojik ve maddi özellikle belirlenmediği gibi adetler, inançlar, toplumsal ön kabullere dayanan yargılardan kaynaklandığı kabul edildiğinde cinsiyete dayalı uygun görülen toplumsal rollerin de değişeceği anlaşılmaktadır (Chanter, 2019, s. 29). Zaman içerisinde gelişen ve değişen toplumsal olaylar, insanların düşüncelerini etkileyerek sahip olduğu düşünülen rollerin de değişmesine sebep olabilmektedir.

Ebeveynlikte Sergilenen Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Bulgular

Görüşmecilere baba olmayı nasıl değerlendirdikleri, çocuklarının bakımından kimin sorumlu olduğu ve çocuklarla ilgili kararları kimin aldığı sorgulanmıştır.

- ✓ *Baba olmak büyük bir sorumluluk, hayatta inişler çıkışlar olsa da çocukların için güçlü olmak zorundasın. (3. Kuşak baba, esnaf)*
- ✓ *Biz evlendikten epey yıllar geçtikten sonra oğlum doğdu. Mucize gibi bir şeydi, çok sevinmiştik. Gençliğimde geçici işlerde çalışıyordum, o zamanlar yoklukta vardı, artık çocuğu da düşünerek daha çok mücadele ettim. (3. Kuşak baba, emekli işçi)*
- ✓ *Benim babam çok zengindi, toplum içinde de sevilir sayılırdı. O yüzden çocukken babama hayrandım şimdi de çocuğumun bana öyle hayran olması için elimden geleni yapıyorum. (Y kuşağı oğul, polis)*
- ✓ *Baba olmak, Allahın sana hediyesine en iyi şekilde sahip çıkmak demek. Çocuğun için en iyisini almaya yapmaya çalışıyorsun. (Y kuşağı baba, polis)*
- ✓ *Baba olmak, bu dünyada yaşadığım en güzel duygu. Evlat sahibi olduktan sonra hayattaki amaç, onu mutlu etmek, iyi bir gelecek sunmak, her şeyin en iyisini yedirmek giydirmek için çabalıyoruz. (2. Kuşak baba, emekli öğretmen)*
- ✓ *Evlat sahibi olma dünya nimeti demişler. Öncelikle daha iyi bir insan olmak için çabalıyorsun. Evladını gözünden sakınıyorsun, büyütürken her türlü zorluğa rağmen sevmeye, emek vermeye devam ediyorsun. Şimdi evladı büyüttük onun çocukları için de aynı mücadeleye devam ediyoruz çok şükür. (2. Kuşak baba, emekli bankacı)*

Babalık; evli olmak, çocuk sahibi olmak, ailenin geçimini ve sorumluluğunu üstlenmek gibi başlıca görevlere sahip olup, erkek olmanın ve erkekliğin önemli aşamalarından biri kabul edilen toplumsal bir rol olarak tanımlanmaktadır (Şenol ve Erdem, 2018, s. 2). Aile reisliği kavramı günümüzde değerini yitirmiş olsa da babalar hala pek çok kültürde aile reisi olarak görülmekte ve ev dışındaki işlerin yürütülmesini sağlamada önemli bir görev üstlenmektedirler. Görüşme grubundaki tüm babalar, evlatlarına öncelik verdiği, maddi ve manevi olarak her zaman yanlarında olduğu, ailesi için her türlü ekonomik zorluğa katlanarak fedakârlıkta bulunacağı gibi yanıtlar etrafında toplanmışlardır.

- ✓ *Çocuklarla küçükken ben yoğun çalıştığım için hep eşim baktı, büyüttü sağ olsun. Şimdi de genelde anneleri ilgilenir. Önemli konular bana taşınır. (2. kuşak baba, emekli esnaf)*
- ✓ *Bizler büyüklerle beraber yaşadığımız için şimdiki gibi çocuklarla ilgilenmeyi bırak isimlerini bile rahatça söyleyemiyorduk ayıp olmasın diye. (2. kuşak baba, emekli mühendis)*
- ✓ *Çocukların uyutulması, yedirmesi hep annedeydi. Zaten çocukların dilinden annesi anladığı için annede hep çocuğunu ister. (3. Kuşak baba, emekli işçi)*

- ✓ *Bakımıyla yedirme, yutma anlamında bakımıyla hep annesi ilgilendi ama oyun oynama, kitap okuma, gezmeye götürme gibi görevleri üstlenirdim. (Y kuşağı oğul, esnaf)*
- ✓ *Valla çocukları sağ olsun eşim büyüttü. Ben sabah erken kalktığım ve uyumak zorunda olduğum için ayrı odada yatardım. Annelerin hakkı bu yüzden ödenmez, babaların pekte rolü olmuyor. (2. Kuşak baba, emekli işçi)*

Geleneksel toplumlarda babalık görevi nispeten çocuğun yeme, içme, barınma gibi temel ihtiyaçlarını karşılamak için maddi gelir kazanmanın yanında dışarıdan gelebilecek her türlü tehlikeye karşı korumak ve kollayıcı olmak olarak değerlendirilmektedir. Çocuğun uyutulması, yedirilmesi, temizlenmesi gibi bakım işleri ise annenin görevi olarak kabul edilmektedir. Ayrıca babalar evdeki otorite olarak değerlendirildiği için otorite sarsılmaması adına çocukla oyunlar oynaması, gülüp eğlenmesi gibi iletişim şekillerinin yaygın olmadığı bilinmektedir. Şenol ve Erdem (2018, s.12), babalık statüsünün babanın içinde bulunduğu topluma göre içselleştirilmiş olan rol beklentilerine göre değiştiğini ifade etmişlerdir. Örneğin uzun saatler çalışarak yalnızca çocuğun maddi ihtiyaçlarını karşılamak ve çocuğu ile daha fazla vakit geçirip çocuğun bakımını üstlenmek arasında farklı roller sergilenmektedir. Bu durum bireylerin babalık statüsündeki atfetmiş olduğu anlamlara göre değişmektedir. Yukarıdaki paragrafta verilen görüşmeciler cevapları ile aşağıda verilen görüşmeciler cevaplarının farklı rollerde babalık rolleri sergilemesine örnek olarak verilmiştir.

- ✓ *Valla çocuk bakarken en zoru uykusuz geceler ve dolayısıyla çocuğun uyumaması. Uyuturken sürekli eşimle sallıyorduk bende elimden ne gelirse yaparım. Çok salladık sabahlara kadar. (Y kuşağı oğul, üst düzey yönetici)*
- ✓ *Ben çocuğuma bakabilmek için özellikle izine ayrılmıştım. Günde 7-8 saat rahatlıkla ben baktım. Her anına şahit olmak istedim. Onunla bir şeyler öğrenmek çok güzeldi. (Y kuşağı oğul, öğretmen)*
- ✓ *Çocuklar büyürken elimden gelirse her konuda eşime yardımcı oldum. Uyutması, yedirmesi, okula göndermesi hepsini bende yapmışımdır. (2. Kuşak baba, emekli öğretmen)*
- ✓ *Şuan çocuğumuzu büyütürken eşim ne yapıyorsa bende aynısını yapıyorum zaten öyle olması gerektiğini düşünüyorum (Y kuşağı oğul, esnaf)*

Günümüzde erkeklerin de erkek egemenliğine karşı olduğu, geleneksel erkek rollerine uyum sağlamadıkları söylenebilir. Aile içerisinde yaşanan modernleşme hareketleri kadınlık ve erkeklik rollerindeki ayrımlarının yeniden gözden geçirilmesini gerektirmiştir. (Sancar, 2012, s. 196-197). Görüşmecilerin verdiği cevaplardan da anlaşılacağı üzere çocuklarının bakımını üstlenmek konusunda aktif rol oynadıkları, eşleri kadar kendilerinin de sorumluluğunda olduğuna dair farkındalık geliştirdikleri anlaşılmıştır.

Kök Aile İlişkilerinde Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Bulgular

Görüşmecilerin çekirdek aile içerisindeki rollerini anlamak istediğimiz kadar kök aileleriyle kurdukları ilişkiler ve bu konuda eşlerinden beklentilerinin neler olduğu da anlamak istenmiştir. Buna göre kendi ailelerine maddi yardımda bulunup bulunmadıkları, eşlerinin kendi ailesine maddi yardımda bulunmasına karşı bakış açılarının ne olduğu, ailelerin kendilerine karşı maddi ve manevi katkılarının nasıl olduğu, ebeveynlerin bakımından ve onların ev işlerinden sorumlu olup olmadıkları gibi sorular sorulmuştur.

- ✓ *Anne babalar tabii ki baş tacımız. Onlara karşı ahde vefa ödenmez. Allah izin verirse, ölene kadar elim hep onların üzerinde olacak. Eşim bu duruma ne diyecek, diyemezde zaten (2. Kuşak baba, esnaf)*
- ✓ *Bu zamanlara gelmemizi annem ve babam sağladı şimdi sıra bizde. Her zaman annemi arar sorarım. Gönüllerini hoş tutmak isterim. Eşimde böyle düşünüyordur diye umuyorum. (3. Kuşak baba, emekli esnaf)*
- ✓ *Annemle konuşmadığım bir gün olmaz. Güne onun hayır duasını alarak başlamak isterim. Her zaman yanlarındayız zaten ne gerekirse yaparım. Eşim karışmaz ama karışamazda zaten. (2. Kuşak baba, imam)*
- ✓ *Ailemle yakın oturuyoruz zaten sürekli onları gözetiyorum. Onlar için canımı bile veririm. Eşimde genelde ilişkimize karışmaz bazen bu konuda çatışsak da dini boyutunu anlatırım sohbet eder onu da hoş tutmaya çalışırım. (Y kuşağı oğul, üst düzey yönetici)*
- ✓ *Ailemle ilişkilerimiz güçlüdür. Onların derdi benim, benim derdim onların derdi demektir. Her konuda yanlarında olmak isterim. Eşime de mutlaka danışarak ihtiyaçları olduğunda beraber gidermek isteriz. (Y kuşağı oğul, polis)*

Geleneksel ailelerde anne oğul ilişkisi mahrem ve sevgi dolu olup, anneler oğullarına her zaman hoşgörü ve anlayış gösterirken oğlunun gelecekte kendisini koruyup güvence altına alacağını düşünmektedirler. Buna göre bir erkeğin

annesiyile kurduğu ilişkinin karısıyla olan ilişkisinden daha güçlü olduğunu söylemek mümkün olup, karısını öncelemesi yaygın olmayan bir durumdur (Kandiyoti, 2013, s. 29). Aile ilişkilerinin korunmasına son derece önem verilen bu ailelerde özellikle anneye kutsal bir anlam atfedildiği görölmüştür.

- ✓ *Babam, ağabeylerim her zaman maddi ve manevi arkamızda oldular. O bakımdan onlara karşı kendimi her zaman minnettar hissederim. Eşimin de bunu bilmesini unutmamasını beklerim. Onlarda bir yerde artık atan oluyor ama kendi ailenin yerini tutmaz elbette. (3. Kuşak baba, emekli işçi)*
- ✓ *Aileler her zaman her konuda yanımızda oldular. Onların hakkı ödenmez. Mesela annem kaç yaşında olmasına rağmen şimdi de çocuğumuza bakıyor. Rahatlıkla çocuğunu emanet etmek, güvenmek bu zamanda çok önemli. (Y kuşağı oğul, polis)*
- ✓ *Maddi manevi her zaman arkamızdalar. Şuan oturduğumuz evi kayınbabam aldı. Aynı binada yaşıyoruz işe giderken çocuğu onlara bırakıyoruz. Çocuğu emanet edebilmek şu zamanda en büyük lüksken eşim işten geldiğinde yemek olmazsa falan da her zaman kapıları bize açık sağ olsunlar. (Y kuşağı oğul, polis)*
- ✓ *Ailem maddi olarak yardım etmese bile varlıkları yeter. İyi günde kötü günde çağırmana bile gerek olmadan her zaman yanımızdalar. (2. Kuşak baba, sağlık çalışanı)*

Geniş aile özelliği gösteren geleneksel ailelerin akraba ilişkilerini koruma konusunda dikkatli davrandığı, sosyal, ekonomik, kültürel vb. olmak üzere pek çok işlevi son derece fedakâr bir şekilde üstlendiği bilinmektedir (Yasa, 1973, s. 3). Bu aile modelinde büyük ebeveynlerin çocuklarının geleceğini düşünmekle kalmayıp neredeyse torunlarının bile geleceği adına endişe duydukları gözlemlenmiştir. Görüşmecilerin verdiği cevaplardan da ailelerin kendileri için yaptığı fedakârlıkların farkında olup, vefa duygusu geliştirdikleri saptanmıştır.

- ✓ *Ailemin bir konuda ihtiyacı olsa ben maddi olarak her zaman yanlarında olurum. Eşimde bakımlarıyla ilgilidir. Yaşlılar artık eskisi gibi çalışmıyor eşimin yardımcı olmasını beklerim. Annemin evini temizlemesi, bir kap yemek yapması mutlu eder tabi. (2. Kuşak baba, emekli işçi)*
- ✓ *Çok şükür şuan annem kendi işini kendisi yapıyor eşimden bu anlamda bu beklentim yok ama ilerde lazım olduğunda yapmasını beklerim tabi. (Y kuşağı oğul, esnaf)*
- ✓ *Eşimden annemin evini temizlemesini falan bekleyemem. Kendi evimize bile yardım alıyoruz ama ihtiyaç anında gereken özveride bulunması beni daha çok mutlu eder. (Y kuşağı oğul, esnaf)*

Geleneksel ailelerde gelin olma rolünün sınırları daha belirgin şekilde çizilmiştir. Gelin olan kadının aile içerisinde pek çok görevleri bulunmaktadır. Bu görevler aile büyüklerinin gönlünü hoş tutmak, çocuklarını onlara göre büyötmek, kendi evleri ve gerek olduğunda diğer aile üyelerinin ev işlerine hâkim olmak, hastalık ve özel günlerde hizmet etmek, aile ilişkilerini desteklemek olarak ifade edilebilir (Çetin Kılıç, 2024, s.1347). Günümüzde kadınların çalışma hayatına girmesi onların gelin olma rollerinde birtakım değişiklikler yaşanmasına sebep olarak, kendilerinden beklentilerin de değişmesini gerektirmiştir. Görüşme grubundaki kişilerin cevaplarına bakıldığında geleneksel rolleri benimseyen erkekler eşlerinin gelin olma rollerinde zorunluluktan bahsederken özellikle yeni kuşak erkeklerin benzer düşüncede olmayıp, eşinin kendi tercihine bıraktığı anlaşılmıştır.

Sosyokültürel Anlamda Sergilenen Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Bulgular

Bu başlık altında ise görüşmecilerin eşleriyle olan ilişkilerinde arkadaş ilişkilerinde, giyim-kuşam, siyasi ve dini konulardaki tercihlerinde müdahalesinin olup olmadığı sorgulanmak istenmiştir.

- ✓ *Benim ailem, çevrem belli yaşadığımız ilde bir ismimiz var. Bunları bilip eşimin kılık kıyafetine çeki düzen vermesini beklediğim zamanlar olmuştur. (2. Kuşak baba, esnaf)*
- ✓ *Yaşadığımız şehirden ve çevremizden dolayı eşimin kıyafetlerinde bazı sınırlamalarım olur. Ama başka şehirde ya da özellikle tatil bölgesinde kendisi bilir hiç karışmam. (Y kuşağı oğul, üst düzey yönetici)*
- ✓ *Ya aslında eşimin kıyafetine karışmamaya çalışırım çünkü zaten evlenmeden önce nasıl bir aile yapısına sahip olduğumu bilip eşimi de buna göre seçmiştim. (Y kuşağı oğul, esnaf)*
- ✓ *Eşim ne giyeceğini kendi bilir, kısıtlamak veya engellemek anlamında değil zevkime göre fikrimi sorarsa yorumda bulunurum (Y kuşağı oğul, müşavir)*
- ✓ *Eşimin kıyafetlerine karışmayı doğru bulmuyorum, kendine neyi yakıştırıyorsa öyle giyer. (Y kuşağı oğul, polis)*

Kuşak farklılığı, yetişme tarzı ve içinde bulunulan dönem koşullarına göre duygu düşünce ve yaşam tarzı geliştirilmesine sebep olmaktadır (Yüksekbilgili, 2015, s. 260). Buna göre babalar ve oğullarının özellikle eşlerinin

giyimine müdahale konusundaki görüşlerde ayrıştıkları tespit edilmiştir. Kuşakların bakış açısındaki görüş farklılığının asıl sebebi ise, erkeklerin kendilerini eşleri üzerinde söz sahibi olup olmama hakkını düşünme konusunda ayrışmalarıyla da açıklanmaktadır. Modernleşme etkisi, zaman içinde özellikle ailelerin yapısında görülerek bireylerin düşünceleri ve rollerini de dönüştürmeye başlamıştır.

- ✓ *Eşimle arkadaşlarımızın çoğu ortak zaten ama ayırda olsa karışmazdım. (Y kuşağı oğul, esnaf)*
- ✓ *Eşimin sosyal çevresine karışmam ama kimlerle görüştüğü, konuştuğu beni de ilgilendirir. O yüzden bilmek, takip etmek isterim. (3. Kuşak baba, emekli işçi)*
- ✓ *Allaha şükür eşime güvenim sonsuz ama kimlerle görüştüğünü bilmek tanımak isterim. (2. Kuşak baba, emekli bankacı)*
- ✓ *Eşimin arkadaşlarına karışmadım ama sevmediğim, hoşlanmadığım biri çıksa görüşmesine izin vermem. (2. Kuşak baba, emekli müşavir)*

Ataerkil sistemin yürümesi açısından kadınların toplumsal konumu erkeklere göre belirlenmekte ve erkeklerin kadınları “koruyan” bir rol üstlendiği bilinmektedir (Berktaş, 1996, s. 83). Görüşmecilerin, karılarının kiminle görüşeceği konusunda müdahalede bulunmaları, koruyucu görev üstlendiklerinin anlaşılmasına sebep olurken; eşlerinin kimle arkadaş olmak isterse olur, hayatına bir müdahale olmaz diyenler ise eşlerinin hayatlarındaki bu kararı kendilerine bırakmaktadırlar.

- ✓ *Rahmetli babam benim ekmeğimi yiyorsanız benim seçtiğime oy vermelisiniz derdi. Benzer şekilde bende eşimin benimle aynı düşünmesini isterim. (3. Kuşak baba, emekli işçi)*
- ✓ *Eşimle dini ve özellikle siyasi konularda gençken daha çok tartışardık ama artık birbirimize saygı duyup karışmamayı öğrendik. (2. Kuşak baba, emekli öğretmen)*
- ✓ *Herkesin inancıda seçimi de kendine ama zaten neredeyse ortak düşüncelerde olduğumuz için hiç bu konuda karışmaya ya da fikir belirtmeye gerek duymadım. (Y kuşağı oğul, polis)*
- ✓ *Eşimle farklı siyasi görüşlerimiz var. Fikrine müdahale etmem ama bazen bu konuda tartışmalar yaşarız. (Y kuşağı, esnaf)*

Görüşmecilerin siyasi ve dini anlamda eşlerinin hayatına müdahalelerin nasıl olduğu sorgulanmıştır. Verilen cevaplara göre çoğu görüşmecinin eşleriyle aynı fikirde olmaları ya da eşlerinin kendilerine itiraz etmemelerinden dolayı herhangi bir tartışma veya karışma durumunun yaşanmadığı saptanmıştır. Bununla birlikte farklı fikirde olduğunu beyan eden birkaç görüşmecinin cevapları da örnek olması için yukarıda verilerek herhangi bir tartışmaya taşınmadan ortak yaşamayı öğrendikleri anlaşılmıştır.

Katılımcıların Tavsiye Olarak Verdiği/ Aldığı Görüşlerle İlgili Bulgular

Bu başlık altında katılımcılarla yapılan görüşmede eski kuşağa kendi yaşam tecrübelerinden yola çıkarak oğullarına verdikleri en önemli nasihatın ne olduğu, yeni kuşağa ise babalarından aldıkları hangi nasihatı hayatına katmış oldukları sorgulanmıştır. Bununla birlikte yeni neslin babalarından rol model aldığı davranışların yanında değiştirmek istedikleri davranışların olduğu da tespit edilerek değerlendirilmiştir. Babaların verdiği nasihatlere örnek olması için bazı cevaplar aşağıda verilmiştir:

- ✓ *Bizler çok zorluk çektik, çocuklarımız zorluk çekmesin diye uğraştık o yüzden güzel günlerini görmek istiyoruz zaten ama yine de oğluma her zaman daha mücadeleci olması, üşengeç olmaması, her koşulda güçlü durmayı bilmesi konusunda öğütler veririm. (2. kuşak baba, emekli işçi)*
- ✓ *İki gün eve ekmek getirme bak bakalım sözün dinlenir mi. Bu yüzden para çok önemli, oğluma paranın önemini ve gücünü anlatmaya gayret ederim (2. Kuşak baba, esnaf)*
- ✓ *İyi bir insan olması, hayatını mutlu yaşaması, sosyal olması ve paylaşımcı olması her zaman ön plana çıkardığımız değerler olmuştur (2. Kuşak baba, esnaf)*
- ✓ *Erkek adam; evine, işine, sevdiğine sahip çıkacak. Hayatta insanın başına her şey gelir önemli olan bunları güçlü karşılamak dirayetli olmaktır. (3. Kuşak baba, sağlık çalışanı)*

Görüşme grubundaki tüm babalar, öncelikle oğullarının iyi bir hayat yaşaması, sağlıklı ve mutlu olması gibi temennilerde bulunmasının yanında, sevgi, saygı ve anlayışın her kapıyı açacağı, hayatı bu değerler üzerine kurmaları için nasihatlerde bulduklarını aktarmışlardır. Görüşmecilerin baba olma rolünün her şeyden önce erkeklik kavramıyla açıkladıkları anlaşılmış ve nasihat olarak verilen cevaplar arasından güçlü olmak, çalışkan

olmak, cesur olmak, sorumluluk almak, korkmamak, yenilmemek, pes etmemek, mücadele etmek gibi anahtar kavramlar belirlenmiştir.

- ✓ *Babam ne olursa olsun helal para kazanmaya çok önem verirdi. Bizlere de nasihati hep o yönde olmuştur. (Y kuşağı oğul, polis)*
- ✓ *Biz çocukken imkânımız pek yoktu ama babam bizi hiçbir zaman kimseye muhtaç etmedi. O zaman ki şartlarda beni ve kardeşlerimi alır hep doğada gezmeye götürürdü. Hem yürürdük hem sohbet ederdik. Dağları, çiçekleri anlatır açık havada türküler söylerdik. Bunlar unutulmaz anlar. Şimdi bende muhabbeti, en önemli aile değerimiz yapmaya çalışıyorum. (Y kuşağı oğul, polis)*
- ✓ *Biz çok küçükken babamın bizim adımıza açtığı ve düzenli para yatırdığı banka hesabı vardı, büyüyünce bize vermişti. Bende şimdi aynı şekilde çocuklarıma hesap açtım. Bütçemize göre onlara ilerde verebileceğim para biriktirmeye çalışıyorum. (Y kuşağı oğul, bankacı)*
- ✓ *Babam, yalnızca Pazar günleri çalışmazdı. O zamanda mutlaka evde olur bizlerle sohbet ederdi, gezmeye falan götürürdü şimdi bende aynı şekilde hafta sonunu mutlaka aileme ayırır tıpkı babam gibi eşim ve çocuğumun isteğine göre onlarla vakit geçiririm. (Y Kuşağı oğul, esnaf)*
- ✓ *Babam evde bir şey bozulduğunda kesinlikle tamirci çağırılmaz kendi hallederdi. O zamanlar ne uğraşıyorsun ustasına söyleyelim yapsın derdim ama şimdi aynı babam gibi bende kendim yapıyorum usta çağırılmak aklıma gelmiyor. (Y kuşağı oğul, müşavir)*
- ✓ *Babam bizlere olduğu kadar kardeşlerine de babalık yapmıştır. Fedakâr bir adamdır benimde en örnek almaya çalıştığım davranışı odur galiba. (Y kuşağı oğul, öğretmen)*

Babalık kavramı hem gücün hem de siyasetin sembolik bir ögesi olarak, birçok dilde de baba ve liderlik sözcüklerinin köken bakımından bağlantılı olduğu bilinmektedir. Kurumlar ve sosyal yapılar, eril kurucuları temsil etmek adına kilise babası, devlet baba, kurucu baba gibi benzetmelerle anılmaktadır. Siyasi güçler, kendi iktidarlarını kurma ve sürdürme faaliyeti için halklarının babası olmakla övünerek onlar üzerinde kurdukları tahakkümü baskılayarak akrabalık ideolojini kullanıp saygı ve itaat kazanmayı amaçlamaktadırlar (Hanks, 2020, s. 160). Görüşmecilerin de babalarını özellikle güç ve otoriteyle eşleştirmiş oldukları anlaşılmaktadır.

- ✓ *Babam biraz kendi ailesi konusunda annemle çok tartışırdı. Elbette onu anlıyorum kardeşleri ama denge kurmayı öğrenmesi lazımdı diye düşünüyorum. Ben eşimle, abim ve ablam yüzünden kötü olmak istemem mesela. (Y kuşağı oğul, esnaf)*
- ✓ *Babamın hiç bizlere sarıldığını, sevgisini belli ettiğini görmedik. Ama ben elimden geldiğince çocuklarıma sevgimi hissettirmeye çalışıyorum. (Y kuşağı oğul, polis)*
- ✓ *Babama soru sormak, bir fikri tartışmak biraz zor. Çabuk sinirlenen ve ikna olmayan bir yapısı var bunu hep eleştiririm ve ben de öyle olmamaya gayret ederim. (Y kuşağı oğul, esnaf)*
- ✓ *Ben küçükken babam beni mutfakta gördüğünde çok kızardı, ne işin var avrat mısın diye sinirlenirdi. Babamla bu konuda hiç aynı kafa olmadım. Hatta şimdi kendi evimde yemekleri sıklıkla ben yaparım. (Y kuşağı oğul, mühendis)*
- ✓ *Babamın çocukken benimle ilgilendiğini hiç hatırlamıyorum hatta yoğun çalıştığı için evde gördüğümü bile çok hatırlamıyorum ama şimdi çocuklarımla eşim kadar bende ilgiliyim. Yediririm, uyuturum, banyo yaptırırım, gezdiririm.. (Y kuşağı oğul, mühendis)*
- ✓ *Babam gibi ev işleri yapmayı kadın işi olarak görmüyorum. O ev benimde sonuçta, bende yaşıyorum. (Y kuşağı oğul, öğretmen)*

Yukarıda verilen görüşmeci cevaplarına bakılarak, geçmiş zamanlarda olduğu gibi erkelerin erkek egemenliğini sürdürme konusunda istekli olmadıkları cevaplar olduğu anlaşılmıştır. Yani egemen erkek değerlerine uymayan bu anlamda farklı hayat tercih eden cinsiyet eşitliğini destekleyen erkeklerin olduğuna günümüzde daha sık rastlanmaktadır (Sancar, 2009, s. 265). Buna göre kamusal ve politik alanlarda cinsiyet eşitleme çabalarının artacağına dair tartışmaların gelişmekte olduğu söylenebilir.

SONUÇ

Toplumsal cinsiyet, bireylerin dünyaya geldiği andan itibaren başlayan toplumun erkek ve kadınlara uygun gördüğü anlam ve rolleri ifade etmektedir. Toplumsal cinsiyet yaklaşımı, toplumdan topluma farklılık gösterebileceği gibi aynı toplumda yaşayan bireylerin kültürel değerleri içselleştirilmesine göre de değişebilmektedir. Toplumsal cinsiyet algısı, toplumun içinde bulunduğu ekonomik, sosyal, kültürel koşullara ve

yaşanılan döneme bağlı olup geleneksel ve modern toplumsal cinsiyet rolleri olarak ayrı değerlendirilmektedir. Geleneksel toplumlarda erkekler, ailenin reisi konumuna koyulup ekonomik gelir elde etme, güvenlik ve gelecek temini sağlama, ailenin dışarıyla bağlantısını kurma gibi rolleri üstlenmektedirler. Kadınlar ise kamusal alandan uzak tutulup daha çok ev içi görevlere uygun görülmektedir. Modern toplumlarda ise kentleşme hareketlerinin yaşanması, kadının çalışma hayatına girmesi, eğitim fırsatlarına erişmesi ve iş bölümünün değişmesi gibi durumlar toplumsal cinsiyet rollerinin değişmesine neden olmuştur.

Bu çalışmada toplumsal cinsiyet rolleri babalar ve oğullarının bakış açılarıyla ele alındığı için kuşaklararası mukayesenin geleneksel ve modern toplum özelliklerine dair yansımalarını görmeyi sağlamaktadır. Buna göre baba ve oğullarının toplumsal cinsiyet rollerine göre onlara biçilen erkek, eş, baba gibi rollerinin nasıl olduğu erkeklerin gözünden anlaşılmalı çalışılırken, baba ve oğullarının ifade ettiği tecrübelerle göre erkeklerin sergiledikleri devam eden ve değişen rollerin neler olduğu da tespit edilmeye çalışılarak bulgular sırayla değerlendirilmiştir:

Geleneksel kültürde evinin kadını olmak yüceltilerek kadınların ev işlerini takip etmesi, evini temiz tutması, düzenli yemek yapması ve çocuklarını büyütmesi gibi görevleri üstlenerek bu iltifata layık olmaları beklenmektedir. Evliliğe karar verme ve eş seçimi konusunda nasıl düşünüldüğünü anlamak için yöneltilen sorulara verilen cevapların bazıları bu görüşü desteklemektedir. Eski nesil olarak adlandırılan babaların çoğu, eşinin evinin kadını olmasını düşünürken; yeni nesil olarak adlandırılan oğulların cevaplarında eşle anlaşma, güzellik, âşık olmak vb. istekler yanında toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin istekleri de katı olmayacak bir çerçevede beklendikleri anlaşılmalıdır. Görüşme grubunda yer alan ikinci ve üçüncü kuşak babaların çoğu geleneksel özellikler göstererek evin geçimini sağladıkları için ev işi yapmamayı olması gereken bir durum olarak değerlendirdikleri saptanmıştır. Yeni kuşak olarak değerlendirilen y kuşağındaki oğullar ise kadınların ev işleri yapmaya daha yatkın olduğu ve zaten bu görevlere doğuştan yetenekli olduklarını düşündükleri için doğal olarak üstlendikleri kendilerinin ise gerek olduğunda sorumluluk almaktan çekinmedikleri saptanmıştır.

Görüşmecilerin baba olma rolünün her şeyden önce erkeklik kavramıyla açıkladıkları anlaşılmalı ve nasihat olarak verilen cevaplar arasından güçlü olmak, çalışkan olmak, cesur olmak, sorumluluk almak, korkmamak, yenilmemek, pes etmemek, mücadele etmek gibi anahtar kavramlar belirlenmiştir. Benzer şekilde oğullarında babalarını özellikle güç ve otoriteyle eşleştirmiş oldukları anlaşılmaktadır. Zaman içerisinde gelişen ve değişen toplumsal olaylar, insanların düşüncelerini etkileyerek sahip olunan rollerin de değişmesine sebep olabilmektedir. Görüşmeciler arasında verilen cevaplardaki en belirgin değişim babalık rollerine bakış açısıyla ilgili olup, çocuklarının bakımından eşleri kadar sorumlulukları olmasa bile babalarına göre daha etkin role sahip oldukları, sevgilerini ifade etme anlamında daha açık oldukları belirlenmiştir. Buna göre yeni kuşakta bulunan bazı görüşmeci erkeklerin de erkek egemenliğine karşı olduğu ve geleneksel erkek rollerine uyum sağlamadıkları söylenebilir.

Görüşmecilerin verdiği cevaplardan ailelerin kendileri için yaptığı fedakârlıkların farkında olup, vefa duygusu geliştirdikleri saptanmıştır. Günümüzde kadınların çalışma hayatına girmesi onların gelin olma rollerinde birtakım değişiklikler yaşanmasına sebep olarak, kendilerinden beklentilerinde değişmesini gerektirmiştir. Görüşme grubundaki kişilerin cevaplarına bakıldığında geleneksel rolleri benimseyen erkekler eşlerinin gelin olma rollerinde zorunluluktan bahsederken özellikle yeni kuşak erkeklerin benzer düşüncede olmayıp, eşinin kendi tercihinde bıraktığı anlaşılmalıdır. Ataerkil sistemde kadınların toplumsal konumu erkeklerle göre belirlenmekte ve erkeklerin kadınları "koruyan" bir rol üstlendiği bilinmektedir. Eski kuşak görüşmecilerin, genellikle eşlerinin kiminle görüşeceği konusunda müdahalede bulunmaları koruyucu görev üstlendiklerinin anlaşılmasına sebep olurken; yeni kuşak görüşmeciler, eşlerinin kimle arkadaş olmak isterse olacağını düşünüp bu kararı kendilerine bırakmaktadırlar. Siyasi ve dini anlamda eşlerinin hayatına müdahalelerin nasıl olduğuna dair sorgulamada çoğu görüşmecinin eşleriyle aynı fikirde olmaları ya da eşlerinin kendilerine itiraz etmemelerinden dolayı herhangi bir tartışma veya müdahale durumunun yaşanmadığı saptanmıştır. Bununla birlikte farklı fikirde olduğunu beyan eden birkaç görüşmecinin ise görüş farklılıklarının herhangi bir tartışmaya taşınmadan ortak yaşamayı öğrendikleri anlaşılmalıdır. Çalışmada toplumsal cinsiyet kavramına dair kuşaklararası mukayese bu şekilde ortaya konulmaya çalışılmıştır.

KAYNAKÇA

Adıgüzel, O., Batur, H. Z., Ekşili, N., (2014), "Kuşakların Değişen Yüzü Ve Y Kuşağı İle Ortaya Çıkan Yeni Çatışma Tarzı: Mobil Yakalılar", *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. Belirtilmemiş, S. 19, Ss. 165- 182.

Altuntuğ, N. (2012). Kuşaktan kuşağa tüketim olgusu ve geleceğin tüketici profili. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 4(1), 203-212.

Atabek, E. (1989). *Kışkırtılmış erkeklik, bastırılmış kadınlık*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.

- Ayata, S. (2012). Yeni orta sınıf ve uydu kent yaşamı. Deniz Kandiyoti ve A. Saktanber (Der.), *Kültür Fragmanları: Türkiye’de Gündelik Hayat*, (ss. 37-56) İstanbul: Metis Yayınları,
- Barutçu, A. (2015). “Ucundan Azıcık”la Atılan Sağlam Temel: Türkiye’de Sünnet Ritüeli ve Erkeklik İlişkisi, *Masculinities Journal: A Journal of Identity and Culture*, (3), ss. 129-155.
- Berktaş, F. (1996). *Tek tanrılı dinler karşısında kadın*. İstanbul: Metis Yayınları
- Beşpınar, U. F. (2013). Toplumsal cinsiyet ve aile (edt. M. Turgut ve S. Feyzioğlu) içinde ss.234-281 *Türkiye Aile Yapısı Araştırması Tespitler, Öneriler*. Aile Ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile Ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü
- Bozok, M. (2011). *Soru ve cevaplarla erkeklikler*. İstanbul: Altan Basım.
- Chanter, T. (2019). *Toplumsal cinsiyet*. (M. Erguvan, Çev.) Ankara: Fol Kitap
- Connell, R.W. (2019). *Toplumsal cinsiyet ve iktidar: Toplum, kişi ve cinsel politika*. (çev.: Cem Soydemir), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Çetin Kılıç, M. (2024). Aile sosyolojisi bağlamında aile apartmanına gelin olmak, *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 17(47), s.1327-1353.
- Dereli, B., & Toruntay, H. (2015). Örgütlerde kuşakların iş değerleri, motivasyon ve mentorluk kavramlarına dayalı yönetimi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi, Dış Ticaret Enstitüsü, Tartışma Metinleri*, (03), 5.
- Dökmen, Z. Y. (2015). *Toplumsal cinsiyet* (6. basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Goldberg, H. (1992). *Erkek olmanın tehlikeleri*, Ankara: Öteki Yayınevi
- Hanks Wiesner, E. M. (2020). *Tarihte Toplumsal Cinsiyet*, (Çev. M. Ç. Şenerdi), İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Irzık S. ve Parla J. (Der.) (2011). *Kadınlar Dile Düşerse: Edebiyat ve Toplumsal Cinsiyet*, İstanbul: İletişim Yayınları
- Kandiyoti, D. (2013). *Cariyeler, bacılar, yurttaşlar*. İstanbul: Metis Yayınları
- Özbay, C. ve Baliç, İ. (2004). Erkekliğin Ev Halleri, *Toplum ve Bilim*, (101) ss. 89-103
- Özbay, C. (2013). Türkiye’de hegemonik erkekliği aramak, *Doğu Batı Dergisi*, 63, 185-204.
- Sakallı N. ve Türkoğlu B. (2019). “Erkek” Olmak ya da Olmamak: Sosyal Psikolojik Açıdan Erkeksilik/Erkeklik Çalışmaları, *Türk Psikoloji Yazıları*, Aralık 2019, 22(44), 52-76
- Sancar, S. (2009). *Erkeklik: İmkansız iktidar: Ailede, piyasada ve sokakta erkekler*. İstanbul: Metis Yayınları
- Sancar, S. (2012). *Türk Modernleşmesinin cinsiyeti*, İstanbul: İletişim Yayıncılık
- Segal, L. (1992). *Ağır Çekim, Değişen Erkeklik, Erkekler*, (Çev: Volkan Ersoy) İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- Şenol, D ve Tekke, A. (2023). Erkeklik Ve Deprem: Toplumsal Cinsiyet Rollerini Üzerinden Sosyolojik Bir Değerlendirme, *Academy I. Uluslararası Deprem Çalışmaları Kongresi*, 380-388.
- Şenol, D., & Erdem, S. (2017). Türk toplumunda hegemonik erkekliğin inşasında toplumsal süreçlerin rolü. *TURAN-SAM Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi*, 9(33), 291-298.
- Türk Dil Kurumu Sözlükleri (TDK). (www.tdk.gov.tr). (Erişim tarihi:02.08.2024)
- Yasa, İ. (1973). Evlilik ve geniş aile kurumlarının yazgısı, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 1-2, 1-10.
- Yıldız, S. ve Tekke, A. (2020) Türk Toplumundaki Erkeklik Yüklerinin Lisansüstü Tezler Üzerinden Analizi, *Toplum ve Kültür Araştırmaları Dergisi*, Sayı 6, ss.131-153.
- Yüksekbilgili, Z. (2015). Türkiye’nin Y Kuşağının Yaş Aralığı, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 15 (53): 259-267.